

Spis treści

Przedmowa	19
Podziękowania... ..	20
CZĘŚĆ I. ANALIZA PRZYPADKÓW AGRESJI	
Rozdział 1. Spojrzenie na agresję z różnych perspektyw	25
Perspektywy	25
Podsumowanie.....	21
Polecana lektura.	27
Rozdział 2. Agresja w statystykach.....	28
Statystyki.. ..	28
Czynniki ryzyka w agresji pies - człowiek	30
Czynniki ryzyka agresji w relacji pies - pies.	33
Podsumowanie.... ..	34
Polecana lektura.....	34
Rozdział 3. Umiejętność analizy i prowadzenia przypadków	35
Rola (perspektywy konsultantów oraz klientów.....	35
Profil psychologiczny właścicieli psów agresywnych.....	37
Wsparcie dla właścicieli i pomoc w osiągnięciu sukcesu.....	38
Podstawowe umiejętności komunikacyjne.....	40
Sygnały niewerbalne... ..	41
Małe zachęty (podpowiedzi)	41
Pytania otwarte i zamknięte	41
Śledzenie wypowiedzi	41
Parafrazowanie	42
Odzwierciedlenie.. ..	42
Podsumowywanie	42
Prowadzenie przypadku.	43
Konsultacje korespondencyjne a stacjonarne.....	44
Wypożyczenie.....	45
Etyka zawodowa w terapii behawioralnej zwierząt domowych.....	46
Zasady etycznego postępowania.....	46
Wspieranie słabszych stron w konflikcie interesów	47
Kompetencja.....	47
Poufność.....	49
Zgoda na piśmie	50
Ocena.....	50
Rozwiązywanie dylematów etycznych	51
Odpowiedzialność prawna.....	53
Odpowiedzialność prawna właściciela.....	53
Odpowiedzialność prawna konsultanta.....	55
Podsumowanie.....	58
Polecana lektura.....	58

CZĘŚĆ II. CO TO JEST ZACHOWANIE AGRESYWNE

Rozdział 4. Zrozumieć zachowanie agresywne u psów..... 63

Wyjaśnić, przewidzieć i zmieniać zachowania	63
Podejście biologiczne.....	63
Podejście kognitywne.....	63
Stosowana analiza behawioralna.....	64
Podejście przyjęte w książce.....	65
Co to jest agresja u psów.....	65
Dlaczego psy zachowują się agresywnie.....	68
Zachowanie w ostatecznym kontekście ewolucyjnym.....	69
Przybliżony kontekst zachowania.....	70
Normalne a nienormalne.....	71
Ogólna klasyfikacja behawioralna zachowań agresywnych.....	71
Zachowanie agresywne reaktywne	71
Zachowanie agresywne instrumentalne	72
Klasyfikacja agresji według czynników anatomicznych i fizjologicznych.....	74
Agresja nieafektywna.....	74
Agresja afektywna.....	75
Reakcje emocjonalne.....	76
Zachowanie komunikacyjne psów	78
Sygnały afiliacyjne	82
Sygnały zabawowe.....	83
Sygnały afiliacyjne przy mniejszym pobudzeniu.....	84
Sygnały dwuznaczne afiliacyjno-uspokajające.....	85
Sygnały agonistyczne.....	85
Sygnały uspokajające.....	86
Bierne sygnały uspokajające.....	86
Aktywne sygnały uspokajające.....	87
Dwuznaczne sygnały uspokajająco-agresywne.....	88
Sygnały agresywne	89
Sygnały dwuznaczne agresywno-afiliacyjne	90
Sygnały konfliktu motywacyjnego.....	90
Sygnały niejednoznaczne.....	91
Sygnały odcinające.....	91
Zachowania przerzutowe.....	92
Jak poradzić sobie z sygnałami agresywnymi.....	92
Rytuały powitalne.....	94
Zespoły sygnałów	95
Co z wzorem zachowań drapieżniczych i oznakami stresu.....	95
Zakłócenia we wzajemnej komunikacji.....	96
Progowy model agresji.....	96
Warczenie, klapanie zębami, gryzienie	97

Agresja uogólnia się... szybko i łatwo!.....	9&
Natura kontra nauka.....	99
Podsumowanie.....	100
Polecana lektura.....	100
Rozdział 5. Biologiczne podstawy zachowań agresywnych.....	101
Układ nerwowy u ssaków.....	101
Mózgowie.....	101
Układ limbiczny.....	101
Kora mózgowa.....	103
Układ limbiczny a kora mózgowa.....	103
Neuroprzekaźniki.....	104
Dopamina.....	105
Serotonina.....	105
Glutaminian i GABA.....	106
Układ dokrewny.....	106
Gruczoły i hormony układu dokrewnego.....	106
Testosteron.....	107
Adrenalina i noradrenalina.....	107
Kortyzol.....	108
Biologia stresu.....	108
Definicja stresu.....	108
Dystres.....	109
Ogólny zespół adaptacyjny.....	109
Silny stres (reakcja atak-lub-ucieczka).....	110
Reakcje na chroniczny stres (fazy: adaptacyjna i wycieńczenia).....	110
Oznaki stresu i dystresu.....	111
Podsumowanie.....	115
Polecana lektura	115
CZĘŚĆ III. ZAPOBIEGANIE ZACHOWANIOM AGRESYWNYM	
Rozdział 6. Predyspozycje genetyczne i wybór właściwego psa.....	119
Nowa filozofia hodowli psów.....	119
Adoptowanie psa.....	121
Wybór rasy.....	123
Teriery (np. parson russell terrier czy jack russell terrier).....	123
Retriewery (np. labrador retriever, golden retriever, chesapeake bay retriever).....	124
Spaniele (np. amerykański cocker-spaniel, angielski cocker-spaniel, angielski springer spaniel).....	124
Wyżły (np. wyżeł weimarski, wyżeł niemiecki krótkowłose, spaniel bretoński).....	124
Setery (np. seter irlandzki, seter angielski, gordon seter).....	124

Psy do pilnowania stad (np. komondor, pirenejski pies górski, owczarek węgierski kuvasz).....	125
Psy gończe (np. beagle, basset hound, bloodhound).....	125
Charty (np. greyhound, chart afgański, wilczarz irlandzki, whippet, borzoi).....	125
Psy stróżujące (np. doberman, rottweiler, bokser, dog niemiecki, sznaucer olbrzym).....	126
Molosy i psy ratownicze (np. nowofundland, bernardyn, berneński pies pasterski).....	126
Psy pierwotne (np. siberian husky, alaskan malamute, samoyed).....	126
Psy ozdobne (np. mops, papillon, maltańczyk, yorkshire terrier).....	127
Psy pasterskie (np. collie, owczarek niemiecki, owczarek szetlandzki, border collie, owczarek australijski)	127
Psy towarzyszące i rasy rzadkie.....	127
Popularne mieszanki ras.....	128
Testy psychiczne	129
Skąd wziąć psa.....	133
Schroniska.....	133
Źródło.....	133
Rady dla klientów.....	134
Wybór schroniska.....	134
Odwiedziny schroniska.....	135
Adoptowanie psa i nawiązywanie nowej relacji.....	139
Towarzystwa pomocy psom rasowym	142
Profesjonalni hodowcy.....	142
Fermy szczeniąt i sklepy zoologiczne.....	147
Podsumowanie.....	148
Polecana literatura	148
Rozdział 7. Wpływ środowiska i zapobieganie zachowaniom agresywnym.....	149
Etapy rozwoju psa domowego	149
Faza prenatalna (przed urodzeniem).....	150
Okres neonatalny (od urodzenia do 2. tygodnia).....	150
Faza przejściowa (2.-3. tydzień).....	151
Faza socjalizacji (od 2,5.-3 tygodni do 9. - 13. tygodnia, szczyt pomiędzy 6. a 8. tygodniem).....	151
Faza młodzieńcza (od 12. tygodnia do 6. miesiąca)	151
Dojrzałość (od 6. miesiąca do różnego wieku w zależności od rasy).....	152
Starość (początek w różnym wieku w zależności od rasy).....	152
Wnioski wyciągnięte z pracy Scotta i Fullera.....	152
Socjalizacja.....	153
Podstawowy program socjalizacyjny.....	153
Program socjalizacji.....	155

7.-12. tydzień życia.....	155
12.-16. tydzień życia.....	158
16. tydzień do 1. roku życia.....	158
Od 1. roku życia (dorosłość i starość).....	159
Zapobieganie zachowaniom agresywnym w praktyce.....	159
Podstawowe metody zapobiegawcze.....	159
Wczesne rozpoznanie i interwencja	160
Nauka delikatnego gryzienia.....	161
Dziecko i pies.....	164
Nigdy nie wiązać psa.....	166
Unikać stymulacji awersyjnej.....	166
Przedszkole dla szczeniąt.....	167
Szkolenie.....	168
NILIF, przewodnictwo czy dominacja, czyli coś dla nowicjuszy.....	170
Dzielenie się własnością	171
Zabiegi wykonywane przy psie.....	171
Ćwiczenia z miską	171
Podsumowanie.....	172
Polecana lektura.....	173
CZĘŚĆ IV. OCENA PRZYPADKÓW AGRESJI	
Rozdział 8. Wstęp do oceny zachowania agresywnego.....	177
Podjęcie arbitralne	177
Podjęcie modelowe.....	178
Podjęcie wielostronne	178
Ocena funkcjonalna.....	180
Podsumowanie.....	180
Polecana lektura	181
Rozdział 9. Ocena funkcjonalna.....	182
Co to jest ocena funkcjonalna.....	182
Ocena funkcjonalna	183
Strategia informacyjna	183
Wywiad oceny funkcjonalnej	183
Strategia bezpośrednich obserwacji.....	189
Formularz obserwacyjny oceny funkcjonalnej	190
Informacje ogólne.....	192
Kolumna czasowa.....	192
Kolumna dotycząca zachowania.....	193
Kolumna czynników prognozujących.....	193
Kolumna domniemanej funkcji	193
Faktyczne konsekwencje.....	193
Rząd: komentarz.....	194
Rząd: suma.....	194

Rząd: wydarzenia.....	194
Rząd: data.....	194
Zapisywanie danych.....	194
Interpretacja formularza FAO.....	195
Analiza funkcjonalna.....	196
Podstawowa zasada	197
Metody jednotematyczne.....	197
Schemat odwrócony.....	197
Schemat naprzemienny.....	199
Analiza funkcjonalna czynników poprzedzających.....	201
Analiza funkcjonalna konsekwencji.....	201
Wskazówki dotyczące wykonywania analizy funkcjonalnej	203
Czynniki środowiskowe, które mogą wpływać na zachowanie.....	204
Podsumowanie.....	204
Polecana lektura	205
Rozdział 10. Przewidywanie prawdopodobieństwa sukcesu	206
Oszacowanie prawdopodobieństwa sukcesu.	
Czas trwania zachowania i schemat wzmocnień	206
Siła ugryzień.....	207
Poziomy pogryzień ludzi	208
Poziomy pogryzień psów.....	208
Przewidywalność.....	209
Kontrola	209
Wyszkolenie.....	209
Posłuszeństwo.....	209
Motywacja społeczna	210
Dzieci, osoby starsze, niepełnosprawni ruchowo	
lub umysłowo	210
Wielkość psa	210
Rasa	210
Zasoby właściciela (czas i pieniądze)	211
Zaangażowanie właściciela.....	211
Realizowanie programu przez właściciela	211
Agresja między psami mieszkającymi w jednym domu.....	211
Umiejętności behawiorysty... ..	211
Podsumowanie.. ..	212
Polecana lektura	212
CZĘŚĆ V. ZASADY RZĄDZĄCE ZACHOWANIEM I PROGRAMOWANIE ZMIAN ZACHOWANIA	
Rozdział 11. Zasady behawioralne	215
Podstawowe pojęcia	215
Zachowanie.....	215
Środowisko... ..	216

Uczenie się.....	216
Warunkowanie klasyczne ..	216
Warunkowe reakcje emocjonalne	218
Habitucja (przywykanie).	218
Wygaszanie instrumentalne	219
Generalizacja i rozróżnienie	219
Warunkowanie klasyczne w praktyce.....	221
Przesłonięcie..	222
Blokowanie	222
Sensoryczne warunkowanie wstępne.....	223
Zmienne, które wpływają na warunkowanie klasyczne	223
Siła BB i BW	223
Czasowy związek między BW a BB.....	223
Uzależnienie BW od BB.....	223
Liczba skojarzeń	223
Wcześniejsze działanie BW	223
Warunkowanie instrumentalne.....	224
Zależność trójskładnikowa	224
Zwiększanie częstotliwości występowania pożądanego zachowania.....	226
Wzmocnienie pozytywne (SR+).....	227
Schematy nagradzania.....	227
Wzmacnianie ciągle.....	228
Wzmacnianie częściowe	229
Rozkład stosunkowy stały	230
Rozkład stosunkowy zmienny	231
Stały odstęp czasowy.....	231
Zmienny odstęp czasowy	232
Stały rozkład zależny od czasu trwania zachowania.....	233
Zmienny rozkład zależny od czasu trwania zachowania.....	233
Ograniczenie dostępu.....	233
Okres przejściowy	233
Bezwarunkowe i warunkowe wzmocnienie pozytywne.....	233
Zasada Premacka.....	234
Kształtowanie zachowania.....	235
Wzmocnienie negatywne (SR~)	235
Zmniejszanie częstotliwości zachowania	235
Karanię pozytywne (Sp+).....	236
Karanię negatywne (Sp~)	236
Zmienne, które wpływają na warunkowanie instrumentalne.....	237
Natychmiastowość.....	237
Zależność.....	237
Operacje motywacyjne.....	237

Różnice indywidualne.....	238
Skala.....	238
Wygaszanie instrumentalne.....	238
Wybuch wygaszeniowy.....	238
Samoistne odnowienie.....	239
Pojawienie się reakcji.....	239
Wybuchy wygaszeniowe, samoistne odnowienie i pojawienie się reakcji.....	239
Reakcje emocjonalne i wygaszanie.....	240
Odporność na wygaszanie	240
Relacje między warunkowaniem klasycznym a instrumentalnym	240
Stymulacja awersyjna i wynikające z niej niepożądane skutki uboczne.....	242
Kryteria użycia stymulacji awersyjnej w celu wzmocnienia lub wygaszenia zachowania oraz minimalizowanie niepożądanych skutków ubocznych.....	243
Natychmiastowość.....	243
Zależność.....	243
Siła.....	243
Niepożądane skutki uboczne stymulacji awersyjnej.....	244
Interakcje klasyczno-instrumentalne oraz wytrwałość.....	244
Wyuczona bezradność.....	244
Agresja.....	245
Zakłócenie relacji społecznych i efekt tłumienia zachowań	245
Przeciwnokontrola.....	246
Tymczasowe stłumienie kontra eliminacja	246
Czy karanie „działa”?.....	248
Wnioski dotyczące stosowania stymulacji awersyjnej	251
Dlaczego ludzie „ostro” karzą psy i jak można temu zaradzić.....	252
Podsumowanie.....	258
Polecana lektura	259
Rozdział 12. Procedury zmiany zachowania.....	260
Procedury kontroli czynników poprzedzających.....	260
Manipulowanie układem zdarzeń.....	261
Manipulowanie operacjami motywacyjnymi	261
Manipulowanie bodźcami różnicującymi.....	262
Manipulowanie łatwością uzyskania reakcji.....	263
Zasady i techniki oparte na warunkowaniu klasycznym	264
Przeciwwarunkowanie	265
Systematyczne odwracanie.....	267
Zasady i techniki oparte na warunkowaniu instrumentalnym	272
Wzmocnienie różnicujące.....	272
Wzmocnienie wykluczających się zachowań	273

Wzmocnienie zachowań alternatywnych	274
Wzmocnienie innych zachowań.....	274
Wzmocnienie zachowań o niskiej powtarzalności.....	274
Wzmocnienie służące kształtowaniu zachowania docelowego.....	275
Wzmocnienie zachowania z uwzględnieniem przeprowadzania prób wygaszenia.....	278
Wzmocnienie pozytywne i kara negatywna (przerwy w dostarczaniu wzmocnienia pozytywnego).....	279
Wzmocnienie pozytywne i wzmocnienie negatywne	281
Wzmocnienie pozytywne i kara pozytywna.....	283
Programy łączone klasyczne i instrumentalne.....	283
Utrzymywanie i generalizacja zachowania.....	284
Podsumowanie.....	285
Polecana lektura	286
Rozdział 13. Programowanie zmiany zachowania.....	287
Eksperymentalna zmiana zachowania.....	287
Zasada najmniej awersyjnej interwencji.....	288
Decydowanie o użyciu stymulacji awersyjnej w programie zmiany zachowania	289
Programowanie zmiany zachowania.....	293
Warianty.....	294
Kontrola czynników poprzedzających.....	294
Znalezienie nowego domu.....	294
Eutanazja.....	295
Zmiana zachowania.....	295
Opinia innego konsultanta.....	295
Realna ocena sytuacji.....	296
Charakterystyka programu zmiany zachowania	296
Program zmiany zachowania opisuje NASZE zachowanie.....	296
Programy zmiany zachowania oparte na ocenie funkcjonalnej	296
Programy zmiany zachowania zgodne z zasadami behawioralnymi.....	296
Elastyczne i realistyczne programy zmiany zachowania.....	297
Strategie skutecznej zmiany zachowania - 3 razy „nie”!.....	297
Spraw, aby zachowanie było niestosowne	297
Spraw, aby zachowanie było niewydajne.....	298
Spraw, aby zachowanie było nieskuteczne.....	298
Strategie konstrukcjonalne kontra eliminacyjne	298
Konstruowanie programu zmiany zachowania	299
Zestawienie zależności.....	300
Cele.....	300
Czynniki poprzedzające.....	300

Układ zdarzeń.....	301
Operacje motywujące.....	301
Bodźce różnicujące.....	302
Stosowanie procedur kontroli bodźców poprzedzających	302
Konsekwencje.....	303
Generalizacja.....	303
Monitoring i dalsze konsultacje	304
Podsumowanie... ..	304
Polecana lektura.	305
CZĘŚĆ VI. ZMIANY ZACHOWAŃ W PRAKTYCE: NAJWAŻNIEJSZE ZASADY	
Rozdział 14. Ogólna kontrola czynników poprzedzających	309
Szkolenie	309
Kontrolowanie bodźców	310
Zabawa	312
Wysiłek fizyczny	313
Ćwiczenia i „nastrój”	313
Rozpoczęcie ćwiczeń.....	314
Rozgrzewka i ochłonięcie....	314
Wytyczne i zasady dotyczące ćwiczeń	315
Rodzaje aktywności	316
Dieta	318
Wpływ odżywiania na zachowanie.	319
Stymulacja umysłowa	321
Zabiegi chirurgiczne	322
Kastracja samców..	322
Sterylizacja suk	324
Środki psy chofarmakologiczne	325
Selektywne inhibitory wychwyty zwrotnego serotoniny	327
Fluoksetyna (prozac).....	327
Trójcykliczne leki przeciwdepresyjne.....	328
Amitryptylina (elavil)	328
Klomipramina (clomicalm).	328
Suplementy diety i pseudoleki	329
L-tryptofan (ProQuiet, calmAid).....	329
Podsumowanie.....	330
Polecana lektura	331
Rozdział 15. Stosowane procedury i przykładowe protokoły	332
Zachowania agresywne na smyczy	332
Agresja wywołana czynnikami patofizjologicznymi	336
Agresja „terytorialna”	336
Nadmierne pilnowanie zasobów.....	339
Pilnowanie miski	340

Pilnowanie przedmiotów.	343
Pilnowanie miejsca.	346
Pilnowanie osób... ..	349
Nieafektywne zachowania agresywne	350
Zachowania agresywne w relacji pies -pies.	351
Agresja pomiędzy psami pod wspólnym dachem.....	359
Szkolenie każdego psa indywidualnie.....	359
Szkolenie psów w parach	359
Szkolenie grupowe.	360
Podsumowanie.	360
Polecana lektura	361
DODATKI	
Dodatek 1. Program raportowania obrażeń i zapobiegania im, prowadzony w szpitalach kanadyjskich.....	362
Dodatek 2. Przykładowy kwestionariusz oceny funkcjonalnej	368
Dodatek 3. Źródła	379
Książki.	379
Słownik.....	381
Bibliografia.	401